

[0355] ONBIKENDE MIDFRYSKE SKRIUWERS (XIII)

24. Yn 1666 forskynt yn Frentsjer in *Disputatio medica inauguralis de dysenteria* fan *Johannes Dietericus Michaelis, Holsatus Gluckstadiensis*¹. H.J.L.F. skriuwt by dy gelegenheit in loffers *Oon den wol-geleerden Heer/ Heer Joannes Dietrici Michielsens, Als hy Doctor in de Medecynen macke wirde* (1666A), dat efteryn de *Disputatio* opnommen is.

Hwa is H.J.L.F.? It leit it meast yn 'e reden, dat it in studint is; de letters *L.F.* kinne bitsjutte *L. Filius*, mar ek *Leopardiae Frisius*. Ik ha earst it register fan *Romein* syn *Naamlijst* der ris op neisjoen. Der bleau as iennichste reële mooglikheit oer: *Hermannus Jeltema*, berne, nei alle gedachten yn Ealsum, as soan fan *ds. Nicolaus Jeltema*. Mooglik dus: *H(ermannus) J(eltema) L(aas) F(ilius)*? Dêrnei ha wy it matrikel fan de frentsjerter akadeemje der op neigien. Ek dêr bleau as iennichste reële mooglikheit deselde *Hermannus Jeltema* oer, hjir op 22 april 1652 registrearre as *Hermannus Jeltinga Leov. Stud. Theol.*². Dus: *H(ermannus) J(eltema) L(eopardiae) F(risius)*? Dúdlikernôch deselde founen wy in oardel jier letter, op 30 oktober 1653 as nij lidmaet mei attestaesje yn it frentsjerter lidmateboek: *Hermannus Ieltema Stud: van Wons*.

De man oan hwa't it fers rjochte is, wurdt 5 maeije 1663, as *Joh. Dieterich Michaelis, Holsat. Med. Stud.*, yn it matrikel fan de frentsjerter akadeemje ynskreaun; dat is gâns in skoft nei *Hermannus Jeltema*; hwat de stúdzjejerren oangiet, leit kontakt tusken dy beide mannen dus net fuortdalik yn 'e reden, binammen as wy bitinke, dat *Hermannus Jeltema* op 31 jannewaris 1663 de geoadens oanjowt, en dan al "ssancti Ministerij Candidatus" neamd wurdt³. *Johannes Dietericus Michaelis* draecht syn *disputatio inauguralis* op oan syn omke *Petrus Schmit* en oan syn twa bruorren *Petrus Michaelis L.L. Stud.* en *Nicolaus Henricus Michaelis, I.V. Cand.* Faeks is de *Petrus Michaelis Gluckstadia-Holsatus Juris* [p. . . .], dy't op 13 juny 1661 oan de frentsjerter hegeskoalle ynskreaun wurdt, ien fan dy bruorren. As dat sa is, soe de wierskynlikheit, dat *Jeltema* kontakt hawn hat mei it formidden fan *Joh. Dieterich Michaelis*, wer hwat greater wurde kinne. Ien en oar bliuwt lykwols in wippelige basis foar konklúzjes. It hjir folgjende is foar it midfrysk inkeld fan bilang, as *Hermannus Jeltema*, sa't wy yn earsten oannimme, yndied de skriuwer fan it fers is.

Neffens *Romein* is *Hermannus Jeltema* berne yn Ealsum as soan fan *ds. Nicolaas Jeltema*⁴. De heit *Nicolaus Jeltema* wie op 22 maeije 1624 ynskreaun yn it matrikel fan de frentsjerter akadeemje as *Nicolaus Jeltema Frisius Phīē stud: post Theo.*, waerd op 23 augustus 1630 approvearre as doorny yn Ealsum⁵, troude op 17 april 1631 yn Ljouwert mei *Jancke Boelema* út Ljouwert⁶,

1 British Museum, Londen 1185 i 13

20

2 *Jeltinga*; *inga* forbettere út *ema*?

3 Ljouwerter trouboek.

4 *Romein*, *Naamlijst*, p. 120.

5 *Romein*, *Naamlijst*, p. 480.

6 Ljouwerter trouboek.

die op 14 febrewaris 1641 syn yntre yn Wûns-Ingwier, en forstoar yn 1673¹. Ds. Nicolaus Jeltema hat faeks in soan west fan *Harmen Claes z. van Harlinghen*, dy't op 25 maart 1604 (as widner fan *Aeltje Hanses*) troude mei *Arijaen van Loo* „van Leuwarden een dochter van Jacob van Loo duerwaerder”². Op 23 april 1623 troude Ariaantie van Loo, “wedue van wilen Harmen Claas z. Jeltema”, mei Dr. *Martinus Boelema* “aduocât voir den Hove van Friesland, ende assesseur van t' Chrijsgerechte des Vriesschen Regimends”. Hja waerd de tredde frou fan Dr. Martinus Martinides Boelema³. Op 3 july 1655 komt se foar as widdou fan “Dr. Martinus van Boelema, Advokaat”⁴.

Faeks wie *Jacobus Jeltema* in broer fan Nicolaus Jeltema? Jacobus Jeltema wie ynskreaun yn it matrikel fan de frentsjerter hegeskoalle yn 1627 (nei april): 26-3-1633 waerd er ynskreaun as abbekaet foar it Hof fan Fryslân⁵, en yn 1635 as Dr. *Jacobus Jeltema van Harlingen* yn it boargerboek fan Ljouwert; hy wie dêr boumaster 1656-1659⁶, troude (net yn Ljouwert) mei *Ryckien Bolema*⁷ en forstoar op 23-1-1663⁵.

Hermannus Jeltema moat dus in soan wêze fan *Nicolaus Jeltema* en fan (nei alle gedachten) *Jancke Boelema*. Wy witte net, hwannear't er berne is, dat moat wol earne yn de tritiger jierren west ha. Nei syn ynskriuwing yn it frentsjerter matrikel yn 1652 en yn it frentsjerter lidmateboek yn 1653 fine wy him foar it earst wer yn it ljouwerter trouboek, as „Dom. *Hermannus Jeltema* ssancti Ministerij Candidatus van Wons ende *Titie Benedictus* alhier” op 31 jannewaris 1663 de geoadens oanjowe (en yn febrewaris 1663 yn Wûns trouwe?)⁸. Op 17 juny 1663 wurdt „D. Hermannus Jeltema” mei attestaesje lidmaet yn Ljouwert⁹, tagelyk mei ûnder mear D. *Gothefridus Viglius* (de styffaer fan Henricus Tiberius de Baer¹⁰), *Johannes Julij* (Julius Johannides Tiensma syn heit¹¹) en *Gerard Fortuin* (de heit fan Jelmer Gellius Fortuin¹²).

Hermannus Jeltema syn frou, *Titie Benedictus*, moat deselde wêze as de *Tietie Benedictus dr.*, dy't op 5 maart 1643 trout mei *Hendrick Jurrijens Nappendraijer* („beide binnen dese stede”)⁸; hja wenje yn it hûs by de Brol, dat de erfgenamten fan *Bauk Gerrits Jelgerhuys* op 7 maart 1630 yn ivichduorjende pacht forhierd hiene oan “*Jurrien Jurriens Nappendraier* ende *Geiske Bartels* echteluiden, ende *Joannes Martini Sijbada* Nots: *Publicus* ende *Hiltie Jurriens dhr.* insgelijx echteluiden binnen Leeuwarden”¹³. Tietie Benedictus har man, Hendrick Juriens, wie

1 Romein, *Naamlijst*, p. 315.

2 Ljouwerter trouboek. Cf. *Stamboek van den Frieschen Adel* II, 180, Van Loo, Derde Fragment (***); en 181, Van Loo, Derde Fragment, I.

3 *De Vrije Fries* XLVI (1964), p. 200.

3 *Stamboek van den Frieschen Adel* II, 181, Van Loo, Derde Fragment, I.

5 MMM (op R.A. yn Ljouwert).

6 Klapper op Ljouwerter Stedsarchyf. Cf. EEE1, f. 348, dêr't Dr. Jacobus Jeltema op 4-2-1656 al “Boumeister” fan Ljouwert neamd wurdt.

7 Neffens oantekeningen op it Stedsarchyf yn Ljouwert.

8 Ljouwerter trouboek.

9 Kopy Ljouwerter lidmateboek op Ljouwerter Stedsarchyf.

10 *Us Wurk* XII (1963), s. 38-40.

11 *Us Wurk* XII (1963), s. 36.

12 *Us Wurk* XII (1963), s. 61-62.

13 Bylagen Sivile Sentinsjes fan it Hof fan Fryslân 26-19* (15-7-1701). Cf. *It Beaken* XV (1953), s. 1-8, en *Us Wurk* XIV (1965), s. 15.

in soan fan Jurrien Jurriens; Hendrick Juriens syn mem, Geiske Bartels, doedestiids widdou fan Jurrien Jurriens "in levne burger ende nappendraijer binnen Leuwarden" makke 26-2-1653 har testamint, dat Hendrick Jurriens op 21-2-1656 ynskriuwe liet. Geiske har soan Hendrick Jurriens en de bern fan har oare soan Jurrien Jurriens (dy't, as it testamint opsteld wurdt, sels noch libbet) wurde har erfgenamten¹. Yn in forklearring fan 20 maeije 1646 wurdt foar it earst ynsté fan de widdou fan Jurian Jurians Hendrick Jurriens neamd as de persoan dy't de pacht bitellet; allyksa noch yn in forklearring fan 15 juny 1660. Op 14 febr. 1662 wurdt „Hendrick Juriens, nappendraeijer bij de Brol" bigroeven; de reade wezen folgje syn lykstaesje². Yn 1662 bitellet „Tijttie Benedictus wedue van Hendrick Jurriens" (forklearring fan 3 juny 1662), en neffens in forklearring fan 15 juny 1664 is de grounpacht bitelle troch „Tijttie Benedictus Huijsvrouw van Hermannus Jeltema"³. Yn de ljouwerter weesboeken fine wy op 14 july 1665 Jeltema syn frou mei safolle wurden oantsjut as widdou fan Hendrick Jurriens yn in "Reeckeninge bewijs en Reliqua vande Ontfangh en uitgave die w: Hendrick Jurriens en sijn naegelatene wedue Titia Benedictus in desen gesterckt met haer tegenwoordige man D^{nus} Harmanus Jeltema gehadt heeft vande goederen van Geijske Bartels voor soo veel de selve Jurrien Jurriens en sijn kinderen concerneren"⁴. Binne Hermannus Jeltema en Tijttie Benedictus yn har ljouwerter tiid (1663-1666) yn datselde hûs by de Brol bleaun to wenjen?

Yn Ljouwert wurde trije bern fan Hermannus Jeltema en Tijttie Benedictus doopt: *Hendrickus* (22 nov. 1663), *Hendrick* (25 nov. 1664) en *Nicolaes* (23 febr. 1666)⁵. Op 6 augustus 1666 wurdt Jeltema approbearre as doomny yn Hurdegeryp-Ryptsjerk⁶; dêr wurde doopt syn bern *Lysbettie* (25 des. 1667; op 20 juny 1686 troude mei Lieuwe Minnerts fan Hurdegeryp) en *Nicolaus* (18 sept. 1670)⁷. Yn 1676 is Jeltema deputatus Synodi⁶. Op 15 febrewaris 1694 forstjert Jeltema⁶.

Op 29 july 1695 giet *Tietje Benedictus*, "wed. van W: D: Herm: Jeltema" (yn de lidmatelist fan 14 april 1695 registrearre "Onder Rijperkerck") mei attestaesje nei Burgum⁸, der't se op 25 augustus fan itselde jier ynskreaun wurdt. Dêr moat se al gauftich as goedfrou wurke ha; it burgumer tsjerkeboek fornijt ús op 9-8-1696, dat Maryke Reneman net earder wer oan it Nachtmiel meidwaen mei as dat se har formoedsoene hat mei Tietje Benedictus, dy't se derfan biskuldige hat, dat se "in het bedienen ener Vrouw in 't baren, de Vrugt de Nekke zoude hebben gebroken of van 't leven ter dood gebragt". Op 9 augustus 1699 tekenet „Tytia Benedictus wedue w: Dnes. Harmanus Jeltema en vroedvrouw tot Bergum" in forklearring⁹. By har tsjûgeforklearringen fan 17-12-1700¹⁰ en fan 28-1-1701⁹ wurdt sein, dat se 75 jier âld is. Dêrneffens soe

1 EEE1, f. 453.

2 Cf. *Genealogysk Jierboekje* 1966, s. 90. De deade waerd „nae Huijsum" brocht.

3 Sjoch noat 13, s. 26.

4 Ljouwerter weesboeken X 12, f. 46^v.

5 Ljouwerter doopboek.

6 Romein, *Naamlijst*, p. 120.

7 Tsjerkeboek fan Hurdegeryp-Ryptsjerk.

8 Tsjerkeboek fan Hurdegeryp-Ryptsjerk, p. 280 (cf. p. 251), en tsjerkeboek fan Burgum.

9 Bylagen Sivile Sentinsjes fan it Hof fan Fryslân 24-6 (15-7-1701).

10 Bylagen Sivile Sentinsjes fan it Hof fan Fryslân 26-19^a (15-7-1701).

Tytje Benedictus dus om 1625 hinne berne wêze moatte. Dat komt op himsels wol aerdich út mei de oare libbensdata, dy't wy fan har witte. Dat strykt faeks net alhiel mei in mooglike hypothese, dat Tijttie Benedictus deselde wêze soe as de *Tiecke* „een dhr. van bendites teites", dy't op 27 april 1628 yn Ljouwert doopt wurdt. Dy Tiecke soe dan de dochter wêze kinne fan „*Benedictus Tietis* Lijndraiersgeselle van Stiens ende Dieucke Doijtsedhr. van Tijom", dy't op 6 maeije 1627 yn Ljouwert troude. In biswier tsjin dy identifikaesje soe (miskien) ek wêze kinne, dat Tyttie Benedictus yn dat gefal noch mar 15 jier âld west ha soe, doe't se foar de earste kear troude. De Tiete Benedictus, dy't op 15 novimber 1650 (as „nieuling") lidmaet wurdt yn Ljouwert, sil ús Tyttie Benedictus wol net wêze. Op 7 juny 1652 trout nammentlik yn Ljouwert Tiete Benedictus (Westerbant) „Mr. Lindraijer" mei Geijske Jans („beijde binnen deser stede").